

Història III: Una Eina de Projecte i Reflexió

Anna Martínez Duran
IAR_Integrated Architectural Research
La Salle – Universitat Ramon Llull
Barcelona, Spain
a.martinez@salle.url.edu

Xavier Martín Tost
IAR_Integrated Architectural Research
La Salle – Universitat Ramon Llull
Barcelona, Spain
xavier.martin@salle.url.edu

Abstract—El coneixement de la història com una seqüència cronològica de fets i episodis ofereix una visió unívoca, parcial i esbiaixada. Aquesta comunicació planteja un nou enfocament de l'assignatura Història III del grau d'Arquitectura, basada en les eines de la recerca per a fomentar la reflexió personal, el debat obert i el pensament crític, per mitjà del registre gràfic com a eina bàsica en l'anàlisi del projecte arquitectònic.

Keywords—Arquitectura s.XX, referents històrics, línia de temps, anàlisi gràfic, pensament crític

I. INTRODUCCIÓ

Aquesta comunicació presenta els criteris docents establerts a l'assignatura de Història de l'Arquitectura de 3er curs, fonamentats en les eines bàsiques de la recerca. Aquests criteris estan enfocats a transmetre a l'estudiant la iniciativa pel coneixement de la història, donant-li les eines bàsiques de l'anàlisi de les obres d'arquitectura, i les directrius d'ordre per el registre de casos exemplars, a fi de que el coneixement de la història actuï com a referència en el propi procés de projecte [1].

L'assignatura pertany a l'àrea de Composició, i té una posició central dins de l'aprenentatge de l'estudiant: es situa entre les Històries I i II (1r i 2n curs), i les Composicions I i II (4t i 5è curs). Totes les assignatures tenen un quadrimestre de durada, una repercussió en crèdits baixa (3 ECTS per Història III) i una presencialitat també escassa (Història III: 2 hores/setmana).

El que aquí s'explica forma part d'una reformulació d'aquesta línia d'aprenentatge, que es va establir el curs 19-20, per aportar coherència i unitat metodològica, tot coincidint amb la implantació del NCA a l'escola. Els principis aplicats en el disseny de l'assignatura són:

- Apropament transversal més que cronològic (sincrònic més que diacrònic) a la història. Es defineixen 5 grans blocs temàtics o Unitats: 1_Repensar la tradició; 2_Construir amb la naturalesa; 3_L'estructura com a configuradora; 4_Utopies urbanes; 5_Habitar en Comunitat [2].
- Posicionament mediterrani i contemporani. El punt de vista amb el qual fem preguntes a la història és el nostre, el d'aquí i l'actual. El mediterrani i la seva cultura són punt d'origen i retorn [3].
- La història és una eina de coneixement per al projecte i per la reflexió. No es pot proposar sense conèixer, no es pot projectar sense consciència de l'experiència prèvia [4].

L'àmbit temporal de la història que s'ha d'explicar en aquestes 2 hores setmanals, durant 15 setmanes, és el que s'inicia a finals de la 2a Guerra Mundial i conclou amb el s.XX. Tot i la impossibilitat d'explicar tots els episodis, moviments, autors, o obres, pel poc temps disponible, la nostra proposta no renuncia a donar una visió ampla i representativa del que ha passat en aquest període, i en geografies diverses (bàsicament Europa i Amèrica) [5].

En canvi, sí reconeixem en els nostres plantejaments metodològics que l'aprenentatge d'una història tradicional i cronològica, centrada al voltant dels grans mestres i les grans obres del s.XX, dona com a resultat una visió parcial, esbiaixada, i poc contemporània. Es busca una visió plural i crítica de la història, fonamentada en la diversitat de plantejaments, obres i formats, i amb una vocació de servei a la societat [6].

II. OBJECTIUS

Per aquests motius, la proposta es basa en oferir a l'estudiant les eines metodològiques bàsiques de la recerca perquè ell/a mateix/a es construeixi una biblioteca pròpia de referents històrics, utilitzant els procediments adients per endreçar-los i analitzar-los. Per tal de fomentar l'esperit crític, aquest registre no es basa en departaments estancs, si no en relacions creuades entre ells. Els objectius de l'assignatura són:

- Reconèixer els valors de l'arquitectura de tots els temps i ser conscients de la seva vigència i/o utilitat en el projecte propi.
- Identificar els diferents episodis de l'arquitectura moderna en els seus diferents contextos: obres, autors, llocs, escrits... Associar a les obres, estratègies plàstiques i de projecte.
- Adquirir la capacitat d'anàlisi del projecte arquitectònic des de categories definides com el lloc, la construcció, els modes de vida o la forma.
- Aprendre a localitzar, filtrar, i registrar la informació, per finalment sintetitzar les idees fonamentals i desenvolupar un discurs original, aportant un punt de vista crític al debat.

III. METODOLOGIA

Cada unitat o bloc temàtic compta amb 1 o 2 sessions de seminari. A més, també es proposen dues classes magistrals per professors externs a l'assignatura, que aporten punts de vista diversos i enriqueixen els apropaments de l'estudiant a la disciplina.

Les sessions de seminari s'inicien amb un debat al voltant del tema de la unitat pertinent, fruit d'exercicis realitzats amb anterioritat. Tot seguit s'introdueix el context històric, geogràfic, artístic i social, així com també una llista de 4 categories específiques que organitza la manera de mirar les obres.

A continuació fem una repassada per diferents obres, en base a una ampla informació gràfica, i parant puntualment en algunes diapositives per fer breus exercicis d'anàlisi i debat conjunt. La forma com es presenten i classifiquen les obres és diferent per cada unitat: geogràfica, tipològica, cronològica, per autors, etc.

El conjunt d'aquests criteris seguits a les sessions de seminari, amb debats crítics i exercicis d'anàlisi gràfic, es traslladen al sistema d'avaluació. Concretament, l'examen planteja exercicis d'aquest tipus, en els que se'ls proposa 1 o 2 obres a escollir i unes categories d'anàlisi, que han de respondre de forma gràfica i escrita. Per aquest motiu, i després de l'experiència post-pandèmia, es permet l'accés lliure a internet, a llibres i a apunts.

IV. ACTIVITATS D'APRENTATGE

Les activitats d'aprenentatge es desenvolupen seguint dues temporalitats: avaluació contínua individual (tasques setmanals i participació activa a classe) i pràctica grupal en format taller. Ambdues dimensions estan enllaçades, pel fet que els resultats produïts a les tasques d'avaluació contínua constitueixen les eines de treball i reflexió en grup durant el taller.

A. Avaluació Contínua

Són activitats individuals concretes, pautades i realitzades setmanalment al llarg del curs. Estan estretament relacionades amb les sessions de seminari, segons el moment en què es realitzen (abans, després, o durant la sessió).

- **t_Textos:** es realitzen 5 activitats de **t_text**, previ a l'inici de cada un dels blocs temàtics. El format és el de *flipped classroom*, on els alumnes reflexionen sobre el nou tema exposat, que posteriorment s'introdueix a l'inici del seminari per mitjà d'un debat obert. En general, la tasca consisteix en llegir/visualitzar un dels documents donats (text/vídeo/fotografia), analitzar-ne les idees principals i fer una reflexió escrita o gràfica dels aspectes més rellevants en relació al bloc temàtic.
- **r_Referents:** es realitzen 7 activitats de **r_referents**, posteriorment a cada seminari. El format és *aprenentatge basat en projectes*, on els alumnes fan un registre propi dels referents arquitectònics que consideren paradigmàtics a cada una de les unitats exposades. Han de seleccionar 4 projectes diferents dels que s'hagin mostrat en el seminari, però seguint la temàtica, cronologia i localització de la unitat. Per a cada referent es dissenya una fitxa format cromo que inclou un gràfic (fotografia, plànol) i les dades bàsiques del projecte (nom, autor, localització i any), i que constitueixen la base de la pràctica de taller (Fig. 1).
- **Recull de reflexions:** al llarg del curs, cada alumne desenvolupa un registre de les seves reflexions personals, sorgides durant els seminaris, debats i pràctiques proposades, que permet valorar l'evolució

de l'aprenentatge de l'alumne en quant a l'esperit crític que es fomenta a l'assignatura.

B. Taller col·laboratiu – Línia de Temps

Aquesta activitat és quadrimestral i es realitza en petits grups. Al llarg del curs hi ha tres sessions de treball a classe. El format és *peer instruction*, i l'objectiu és establir relacions entre els diferents temes proposats als seminaris i els referents seleccionats per cada alumne (Fig. 2).

L'activitat consisteix en distribuir els referents en una línia de temps que també reconeix cada una de les 5 unitats del curs. A mesura que avança el curs, es van introduint noves temàtiques a la reflexió, amb els referents que s'hi van afegint, que accentuen el debat entre els estudiants. Aquest procés permet evolucionar el seu posicionament crític al voltant de la tasca realitzada fins el moment, i consolida les relacions entre els elements treballats, tot definint una manera personal, de grup, d'explicar la història.

Per desenvolupar aquesta tasca es facilita un taulell col·laboratiu virtual (MIRO), amb una estructura base que cada grup ha de modelar segons les seves intencions i que ha d'emplenar amb els cromos realitzats a la tasca **r_referents**. D'aquesta manera, els alumnes poden definir els recursos gràfics, tipogràfics i de composició que siguin més adequats per a mostrar les relacions entre els referents, però la base documental (cromos) és la mateixa per a tots, facilitant d'aquesta manera la posterior comparativa i debat entre les propostes.

CONCLUSIONS

El plantejament d'aquesta assignatura proposa un punt de vista diferent sobre la història, entesa aquí com una eina de projecte i reflexió. Hem de conèixer què i com ha ocorregut, per a que constitueixi la base sobre la qual proposar, des del lloc i el temps actuals. Per tant, facilitem a l'alumnat les eines per a poder comprendre aquest procés, per a construir la seva pròpia biblioteca de referents històrics, i en definitiva incrementar el seu coneixement de l'arquitectura.

Seguim una metodologia inspirada en la recerca bàsica sobre el projecte arquitectònic, on l'aplicació del NCA és fonamental per a fomentar el debat i el posicionament crític dels alumnes envers el context que els envolta. Així, l'anàlisi comparatiu, el treball col·laboratiu i el registre gràfic i conceptual (esquemes, diagrames) esdevenen trets fonamentals d'aquest programa.

AGRAÏMENTS

Agraïm el suport de la Direcció Acadèmica de la ETSALS, així com també de l'equip motor de NCA en la definició de les tasques d'aprenentatge.

REFERÈNCIES

- [1] T. Rovira i C. Gastón. *El proyecto Moderno. Pautas de Investigación*. Barcelona, España: Edicions UPC, 2007.
- [2] J. Berger. *Modos de ver*. Barcelona: Gustavo Gili, 2002.
- [3] L. Vacchini. *Obras maestras*. Barcelona: Gustavo Gili, 2009.
- [4] J. Pallasmaa. *La mano que piensa*. Barcelona: Gustavo Gili, 2012.
- [5] B. Zevi. *Espacios de la arquitectura moderna*. Barcelona: Poseidón, 1980.
- [6] H. Piñón. *Sentido de la arquitectura moderna*. Barcelona: UPC, 1998

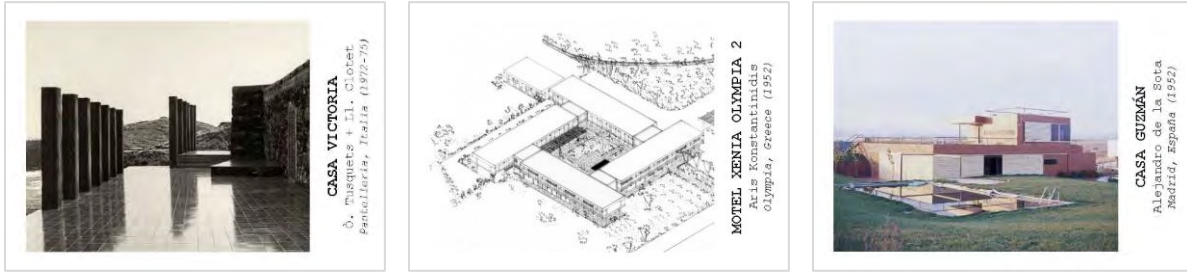

Fig. 1. Mostra de cromos en l'exercici r_referents.

Fig. 2. Exemple de línia de temps desenvolupada en el taller col·laboratiu, resultat de la disposició dels cromos dels referents i la reflexió provocada.